

BOEKBESPREKING

Dr. Paul W. Simon. *Ueber den Normbegriff in der Orthodontie*. Hermann Meusser, Berlijn, 1925. 50 p.p.; 4 Goudmark.

„Die Seele ist nicht bloß aufnehmend, sie ist auch aneignend und verarbeitend,” zegt Vaihinger in zijn „Philosophie des Als-ob” (1922, pag. 3) en een geschikter motto voor eene bespreking van bovengenoemd boekje is bezwaarlijk te vinden. Wij willen Simon allerminst onrecht doen als wij ons voorstellen, hoe hij, na reeds jaren langen wetenschappelijken arbeid, zich zĳn tekort aan filosofie, meer in het bijzonder aan kennis-theorie, bewust wordt. Een tekort intusschen, dat door een voor deze studie geschikten geest kan worden aangevuld. Ik mag, ook al weer volgens Vaihinger, om het verschijnsel „Simon”, zooal niet te begrijpen, dan toch te vereenvoudigen, deze semi-fictie gerust invoeren in Uw en in mijn denkproces, mits zij in het uiteindelijke resultaat weer geëlimineerd worde; waarvoor ik zal zorgen.

Simon dan, studeert op „lateren leeftijd” kennis-theorie en strijdlustig als hij nu eenmaal is, kan hij niet nalaten het nieuw verworven wapen te hanteeren. Hij doet dit met een overdreven wichtigen Schwung, die nog de elegantie van het meesterschap mist. Inderdaad kan ik niet aan den indruk ontkomen, dat hij er noodeloos veel maar gaarne mee zwaait, omdat het een nieuw stuk is.

Wie n.l. gedurende de laatste jaren filosofie bedrijft, zal, in Deutschland vooral, volgens alle wetten van de kansrekening op een gegeven oogenblik Vaihinger ontmoeten. Vaihinger (dit voor den niet-wijsgeerigen lezer) is een beroemd Duitsch, neo-Kantiaansch doelmatigheidsphilosoof, wiens hoofdwerk sedert 1911, en in versneld tempo sedert 1918 een geweldigen opgang maakte en ook Simon in handen kwam. En bij dezen leermeester vond hij de „Fiktionen”. — d. h. — Denkbildungen, welche von der Wirklichkeit abweichend und ihr sogar widersprechend, doch von dem Denken erfunden und eingeschoben werden um seine Zwecke rascher zu erreichen.” (Ph. des Als-ob p. 312).

In de schier eindeloze rij voorbeelden van dergelijke ficties noemt Vaihinger ook den „homme moyen” van Quételet (p. 456) en deze gemiddelde mensch brengt Simon tot een kritische gezindheid, van welke hij, blijkens het voorwoord van het boekje, ook en niet het minst zijn eigen kind, de gnatostatiek, wil laten profiteeren. Met dit nuttig doel voor oogen vaihingert hij lang en veel, om, na het intrappen van enkele open deuren, tot de conclusie te komen, dat het eenige bruikbare normbegrip in de orthodontie een biometrisch gemiddelde is.

Het „werkelijke” complex van coëxistenties en successies, dat Paul W. Simon heet, en waarmee wij thans den te Berlijn gedomicilieerden collega van dien naam bedoelen, vergeve ons het doen optreden van zijn door ons volkomen bewust gefingerde (eigenschap III), van de werkelijkheid afwijkende (dito I), maar doelmatige (idem IV) alter ego; deze kan thans historisch wegvallen” („ II) maar was noodig om de noodwendigheid in het ontstaan van het onderhavige boekje in te zien. Dit is de laatste maal, dat wij hem met Vaihinger (blz. 171) zullen plagen, hoewel hij eigenlijk meer verdient, omdat hij zoo verschrikkelijk gewichtig doet. Hij legt eens weer een grondslag, een philosophische deze keer. „Es ist bisher in unserer Fachliteratur nicht für nötig gehalten worden und auch kaum üblich gewesen, Ausfälle in das Gebiet der eigentlichen Philosophie zu unternehmen...” meent Simon. Nu „üblich” zijn wijsgeerige uitstapjes niet maar de orthodontisten le Roy Johnson en Milo Hellmann zijn er toch niet volstrekt onschuldig aan juist en met name als zij de norm bespreken. En als men de vakliteratuur niet te eng opvat, dan mag Rautmann toch zeker ook worden genoemd. „Ich kann mir nicht helfen und musz es zur Begründung meiner Arbeit offen aussprechen: bei fast allen einschlägigen Aufsätzen der letzten Jahre habe ich den Eindruck, als stünden die Herren Verfasser mit ihren Argumenten auf sehr lockerem Grunde,” zegt de auteur in zijn voorwoord. Hij heeft dus in ernst gemeend met nieuwe fundamenteele denkbeelden te komen. Hierin vergist hij zich ten eenenmale. Was het dan noodig zooveel leven te maken om een opgewarmde omelette op te dienen? Ik beantwoord deze vraag ontkennend. Om tot het door Simon besproken normbegrip te komen kan men Vaihinger laten rusten. Zeker! deze, op wien wij het waarachtig niet zullen wagen kritiek te oefenen, heeft het begrip verhelderd en een nieuwen naam gegeven, maar dit is niet het essentieele van zijn werk. De alles overheersche waarde, die hij dit begrip in levensbeschouwing, in ethiek en in godsdienst toekent is het, die Vaihinger een zoo bijzondere

plaats doet innemen. Maar deze gebieden behooren niet meer bij de orthodontie, zelfs niet bij de grensterreinen. Voor elementaire kennis-theoretische uiteenzettingen, en meer was *niet* noodig, had Simon hem kunnen missen.

En dan: waartoe is het goed in een leerend opstel zóó polemisch te schrijven als Simon deed en zóó onbezonnen haastig in een werkje, dat tot bezinning wil leiden? Hij schrijft dingen als: „Von den Meszmethoden, die das zweite Erfordernis bilden, wird mathematische Genauigkeit verlangt, was bei jedem Messen eine Selbstverständlichkeit ist” (p. 37). Waarschijnlijk is hem ontgaan, dat hij hier het realiseeren eener fictie verlangt.

In een poging om Weber en Wüstrow op hun kop te geven, maakt hij een groot onderscheid tusschen gnatostatische, „d.i. orthogonale-” en photostatische, „d.i. perspectief-projectie”, der orbitaal-hoektand-relatie, terwijl bij de laatste de optische as n.b. door het orbitale gaat. Dat dit „betrekkelijke” kleinigheden zijn zij toegegeven, maar den man, die zich op een zoo hoog standpunt stelt als Simon doet en zóó naar alle kanten slaat als hij gewoon is te doen, vergeeft men ze niet te grif.

Erger is, dat Simon het verschil niet blijkt te kennen tusschen gemiddelde en modus. In dit werkje althans noemt hij de laatste niet eens en verraadt daardoor een gebrek aan grondigheid in dit deel zijner kennis. Wie over deze dingen belehrend optreedt *moet* weten, dat biometrische frequentie krommen dikwijls, zoo niet meestal asymmetrisch zijn, dat dus middel en modus niet samenvallen, en dat de *laatste* de centrale waarde voor de norm vormt.

En nõg erger is het niet-wijzen van den weg, die biometrische statistieken ons openen voor causale verklaringen, om het even of men het begrip *causa* dynamisch wil interpreteeren of slechts van een „noodwendige successie” wil spreken. De passages, waarin Simon de aetiologische norm behandelt en dan over oorzakelijkheid uitweidt (p. 20 e.v.) getuigen dan ook van zijn wijsgeerige onrijpheid. Ontging hem dan, dat reeds een der eerste uitspraken van zijn leermeester: „Die psychischen Aktionen und Reaktionen sind, wie alles uns bekannte Geschehen, notwendige Vorgänge, d. h. sie folgen mit zwingender Regelmässigkeit aus ihren Bedingungen und Ursachen;” ook zonder het *woord* „oorzaken” in „de noodwendigheid en dwingende regelmatigheid” reeds het oorzaaks*begrip* bevat? Ontging hem óók, dat wie „doelmatigheid” zegt, meteen „oorzaak,” denkt?

Wij vatten ons oordeel, dat wij natuurlijk hierboven meer

illustreerden dan staafden, over dit boekje aldus samen: nieuws brengt het nagenoeg niet; wij verheugen ons niettemin over het doordringen dezer denkrichting, die helaas dezen keer slechts tot een gebrekkig resultaat leidde, dat evenwel in beginsel juist is. Het was hiervoor echter niet noodig zoo veel overhoop te halen als de schrijver deed. Bovendien beheerscht hij de kennis-theorie te onvoldoende om hierin als leermeester op te treden. En ten slotte voorspellen wij hem dit: dóór werkend zal hij inderdaad tot de ontdekking komen dat zijne „Grundzüge”, (helaas hier nog nooit besproken), een ernstige herziening behoeven.

B. R. BAKKER.